

Remiss Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga 2022:67

Dnr 00102-2023

Förslag till beslut

Regionstyrelsen beslutar att lämna yttrande enligt förslag.

Sammanfattning

Utredningen fokuserar på två områden kopplat till kriminalpolitiska utmaningar som anses särskilt angelägna och som hör samman med att förebygga barns och ungas utsatthet för och delaktighet i brott. Dessa områden är dels barns och ungas involvering i gängkriminalitet, dels våld i barns och ungas nära relationer.

Region Norrbotten ställer sig i huvudsak positiv till de förslag som lämnas i delbetänkandet, men vill särskilt betona att kunskapsuppbyggnaden behöver vara långsiktig och målgruppsinriktad, samt att samverkande aktörer behöver stödstrukturer och vägledning för att lyckas med en hållbar samverkan.

Beslutsunderlag

Bilagor:

1. Remissyttrande över Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga
2. Vägar till ett tryggare samhälle, Kraftsamling för barn och unga SOU 2022:67

Ärendet

Bakgrund

Trygghetsberedningens uppdrag är att ta fram underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik som ska bidra till att uppfylla de kriminalpolitiska målen att minska brottsligheten och öka människors trygghet.

De frågor som behandlas i delbetänkandet är komplexa och berör många aktörers verksamheter samt flera olika kunskapsområden. I delbetänkandet beskriver beredningen därför dels en problembild, dels vilken förmåga berörda aktörer har att möta de utmaningar som aktualiseras.

Barns och ungas involvering i gängkriminalitet

Barns och ungas involvering i gängkriminalitet beskrivs som en gradvis process snarare än resultatet av en direkt och systematisk rekrytering. Det förekommer emellertid att barn lockas att utföra mindre tjänster i den brottsliga verksamheten eller att de själva erbjuder sig att utföra t.ex. våldsdåd för att uppnå status i den kriminella miljön. De riskfaktorer som enligt forskningen är centrala för att barn och unga ska involveras i allvarlig kriminalitet är bl.a. en ofullständig skolgång, narkotikabruk, tidig debut i brottslighet och svårigheter i relationen mellan barnet och andra barn eller inom familjen. Samtidigt utgör exempelvis en fullgjord skolgång och tidigt stöd till familjer som har behov av tydliga skyddsfaktorer.

Gängkriminaliteten påverkar inte bara de närmast berörda utan hela samhället. Beredningen gör bedömningen att insatserna för att förebygga att barn och unga involveras i kriminella gäng nu behöver intensifieras och effektiviseras. Extraordinära åtgärder är påkallade och en nationell kraftsamling bör genomföras. Den bör i första hand ta sikte på situationen i kommuner med områden som Polismyndigheten identifierat som särskilt utsatta.

Även om arbetet framför allt behöver bedrivas på lokal nivå bör staten ta ett tydligare ansvar. Det statliga ansvaret bör innefatta att identifiera vilken typ av åtgärder som är viktigast att prioritera samt säkerställa att dessa blir vidtagna. Detta kan åstadkommas genom en tydlig inriktning för arbetet, ett träffsäkert, samordnat och strukturerat stöd till lokal nivå samt en kontinuerlig uppföljning av arbetet.

Trygghetsberedningen föreslår mot denna bakgrund att regeringen i ett inriktningsdokument tydliggör vilka områden som är mest angelägna att arbeta med för att förebygga att barn och unga involveras i gängkriminalitet. De insatsområden som beredningen identifierat som centrala är:

- Stöd till föräldrar
- Förskola
- Fullgjord skolgång
- Meningsfull fritid
- Maskulinitetsnormer
- Förmåga att tidigt identifiera barn och unga i riskzonen samt att vidta effektiva åtgärder för att förhindra en negativ utveckling
- Strukturer för samverkan kring barn och unga i riskzonen
- Stöd till brottsoffer.

Vidare föreslår Trygghetsberedningen att en särskild organisation ska tillsättas för att stötta genomförandet av kraftsamlingen. Organisationen ska sär-

skilt säkerställa att de aktuella kommunerna har tillgång till nödvändigt stöd och förutsättningar i övrigt för arbetet med de prioriterade insatsområdena.

Våld i barns och ungas nära relationer

Forskning visar att andelen som utsätts för våld i en nära relation genomgående är högre bland flickor och unga kvinnor än bland pojkar och unga män, oavsett om det rör sig om psykiskt våld eller fysiskt våld. För många unga finns en osäkerhet om vad som kan uppfattas som sunt i en nära relation och när ett beteende passerar gränsen till att vara en brottslig handling. Denna osäkerhet gör att den som utsätts inte alltid berättar om våldet och att omgivningen får svårare att upptäcka när våldsutsatta har ett behov av stöd och vägledning.

Forskning visar även att våld i barns och ungas nära relationer ofta bidrar till ökad psykisk ohälsa och olika fysiska men, på både kort och lång sikt. Det finns flera särdrag i det våld som utövas i barns och ungas nära relationer. Den digitala arenan, en naturlig del av barns och ungas tillvaro, lyfts särskilt fram som en arena vilken kan utnyttjas för att utöva våld och kontroll eller övervaka en partner. Även på internet är utsattheten för kränkningar och hot samt sexuella trakasserier större bland flickor och unga kvinnor än bland pojkar och unga män.

Det är enligt Trygghetsberedningen viktigt att uppmärksamma fler på, och sprida kunskap om, det våld som sker i barns och ungas nära relationer. Det är också angeläget att kunskapen på området utvecklas och fördjupas. Mot denna bakgrund föreslår Trygghetsberedningen att en lämplig myndighet ska få i uppdrag att sprida kunskap om våld i barns och ungas nära relationer i syfte att uppmärksamma fler på det våld som sker i barns och ungas nära relationer samt sprida information till utsatta om vilket stöd som finns.

Beredningen föreslår vidare att regeringen ger ett uppdrag till Socialstyrelsen att kartlägga vilka insatser som kommuner erbjuder de som utsatts för våld i barns och ungas nära relationer. Kartläggningen ska även omfatta vilka insatser som erbjuds unga våldsutövare. Eftersom kunskapen behöver öka inte bara i samhället i stort utan också hos dem som möter barn och unga som har utsatts eller kan utsättas för detta våld föreslås även att Socialstyrelsen ska ta fram ett kunskapsunderlag för berörda yrkesverksamma i kommuner och regioner.

Bedömningar och förslag

Bedömningarna är avsedda att utgöra inspel till och vägledning för regeringens fortsatta arbete med de båda fokusområdena. Bedömningarna har samlats under fyra teman:

- Nationell styrning

- Upptäcka barn i riskzon i ett tidigt skede
- Stödinsatser till barn och unga i riskzon och samverkan i detta arbete
- Behovet av kunskapsutveckling, uppföljning och utvärdering

Under temat nationell styrning konstaterar beredningen att den nationella styrningen spelar stor roll när det gäller att skapa förutsättningar för de många berörda aktörernas arbete inom de två fokusområdena. Beredningens utredning visar att arbetet med barns och ungas brottslighet och utsatthet för brott innehåller flera särdrag som inte beaktas tillräckligt i berörda aktörers arbete. Beredningen bedömer därför att barn och unga bör uppmärksammas i större utsträckning i det brottsförebyggande arbetet på nationell nivå.

Gällande samhällets förmåga att upptäcka barn i riskzon i ett tidigt skede bedömer beredningen att verksamheter som möter barn och unga behöver ha kunskap om risk- och skyddsfaktorer, rutiner för att tidigt fånga upp de som befinner sig i riskzon samt kunskap om hur de kan ges stöd. Systemet med orosanmälningar är av stor vikt både när det gäller att förebygga brott bland barn och unga och hjälpa dem som blivit utsatta för brott. Det behöver säkerställas att systemet fungerar ändamålsenligt och att socialtjänsten har de förutsättningar som behövs för att hantera anmälningar som görs samt vidta adekvata åtgärder.

Det tredje temat rör stödinsatser till barn och unga i riskzon och samverkan i detta arbete. Här gör beredningen bedömningen att samhällets förmåga att nå ut till barn och familjer med en högre risknivå än andra behöver bli bättre samt att insatser till barn i riskzon behöver sättas in i lägre åldrar och i ett tidigare skede än i dag. Till exempel kan det handla om att tillgodose behov som uppmärksammas vid besök hos barnavårdscentraler och öppna förskolor. Trygghetsberedningen anser vidare att det behöver finnas tydliga strukturer för samverkan mellan de centrala aktörerna samt resurser och organisatoriska förutsättningar, som håller över tid, för att den samverkan som behövs på lokal nivå ska fungera tillfredställande.

Därutöver gör Trygghetsberedningen ett antal bedömningar när det gäller behovet av kunskapsutveckling, uppföljning och utvärdering. Det gäller bl.a. kunskap om brottslighetens omfattning, utveckling och karaktär samt om hur den kan förebyggas. Enligt beredningen behövs också mer utvärdering av det lokala brottsförebyggande arbetet som berör barn och unga för att öka kunskapen om vilka insatser som fungerar. Även kunskapen om vilka samhälls-ekonomiska vinster som brottsförebyggande åtgärder och tidiga insatser kan leda till behöver utvecklas.

Protokollsutdrag skickas till:

Justitiedepartementet
Stabschef